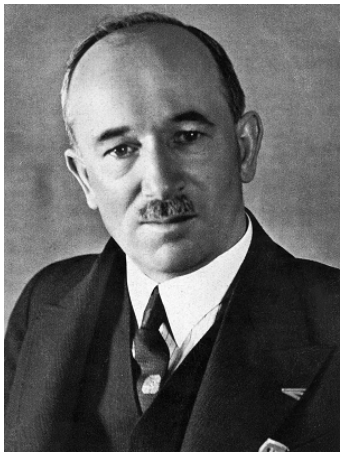
Beneš Edvard (1884-1948) :)

Český a československý politik, diplomat, prezident v rokoch 1935-1948.

Edvard Beneš sa narodil ako najmladší syn v maloroľníckej rodine v Kožlanoch na Rakovnicku. Po štúdiách na vinohradskom gymnáziu 1896-1904 sa zapisuje na filozofickú fakultu v Prahe. Onedlho odchádza do Paríža, kde študuje na Sorbonne a na Slobodnej škole politických a sociálnych náuk. Vo Francúzsku zotrval, s výnimkou krátkeho pobytu v Londýne, do roku 1907, kedy presídlil do Berlína. Vysokoškolské štúdium ukončil najskôr doktorátom práv v Dijone (1908) a o rok neskôr zložením rigoróznych skúšok v Prahe. Tri roky vyučoval na pražskej obchodnej akadémii a potom prichádza prednášať sociológiu ako súkromný docent.

Prepuknutie Prvej svetovej vojny ho podnietilo k organizovaniu vnútorného odboja „Maffie“. Obstarával najmä spojenie medzi Prahou a Masarykom vo Švajčiarsku. V septembri 1915 odišiel do zahraničia a odvtedy sú jeho životné osudy úzko späté s osobnosťami T. G. Masaryka a M. R. Štefánika. Žije v Paríži, kde tiež organizuje a riadi jednotlivé zložky zahraničnej emigrácie, podieľa sa na propagácii československého politického programu. Reorganizoval kuriérsku službu, ktorou sa udržiavalo tajné spojenie s Maffiou v Čechách. Okrem diplomatických rokovaní k získaniu politickej prestíže zahraničnej odbojovej akcii organizuje cyklus prednášok na parížskej Sorbone o *Slovanstve*, píše niekoľko článkov do francúzskych a českých zahraničných novín. Podieľa sa na ustanovení Československej národnej rady (1916), kde zastáva miesto generálneho tajomníka. Spoločne so Štefánikom rokuje s predstaviteľmi dohodových mocností o zriadení samostatných čs. vojenských jednotiek. Po získaní súhlasu aj podpory boli postupne vytvorené légie vo Francúzsku (december 1917), Rusku (leto 1918), Taliansku (apríl 1918). Výrazným výsledkom Benešovej diplomacie bolo uznanie Československej národnej rady ako predstaviteľa nového československého štátu zo strany Francúzska (jún 1918), Anglicka (august 1918), Taliansko (október 1918). To súčasne umožnilo prístup zástupcov Čs. národnej rady na rokovaní štátov Dohody.

Dňa 28. októbra 1918 Beneš ako predstaviteľ zahraničného odboja rokoval v Ženeve s domácimi politikmi o budúcnosti nového štátu a po dohode s nimi sa stal prvým ministrom zahraničných vecí nového štátu. Domov sa však vrátil v septembri 1919, pretože už v novembri 1918 musel v Paríži zabezpečovať historicky neexistujúcu južnú hranicu Slovenska a vôbec jeho vymanenie z Uhorska, a súčasne tiež presadiť uznanie historických hraníc českého štátu. Československo sa vtedy rodilo ako štátny útvar nikdy predtým neexistujúce, a to na základe Wilsonovej požiadavky práva národov na sebaurčenie, ktoré však bolo v novom štáte priznané iba účelovo definovanému národu československému.

Tento koncept, dodnes prijímaný väčšinou Čechov ako prirodzený a spravodlivý, Beneš obhájil v mierových zmluvách z roku 1919 a 1920 a ako tvorca československej zahraničnej politiky sa ho snažil zabezpečiť medzinárodnými dohovormi.

Edvard Beneš stál pri zrode Spoločnosti národov a ako jej podpredseda (1920), člen Rady (1923-1927) a bezpečnostného výboru a predseda (1935) presadzoval politiku kolektívnej bezpečnosti. S povojnovou európskou veľmocou Francúzskom uzavrel spojeneckú zmluvu (1924) a už predtým, v rokoch 1920-1922, zmluvami s Juhosláviou a Rumunskom vytváral obranný systém Malej dohody. Bol uznávaným účastníkom významných medzinárodných konferencií (napríklad Janov 1922, Locarno 1925, Haag 1930, Lausanne 1932) a mal rozsiahle medzinárodne politické znalosti a styky. Jeho doménou bola síce zahraničná politika, hral však aj významnú vnútropolitickú úlohu.

Od vzniku štátu bol ministrom zahraničia a v rokoch 1919-1926 a 1929-1935 poslancom Národného

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

zhromaždenia. V rokoch 1921-1922 tiež premiérom. Po abdikácii prezidenta Masaryka je 18. decembra 1935 zvolený za hlavu čs. štátu. Ako podpredseda Čs. strany národne socialistické (členom bol v rokoch 1923-1935) výrazne ovplyvňoval jej politiku. Marxizmus odmietol, ale k socialistickým myšlienkam sa hlásil a za jeden z dôležitých výsledkov Prvej svetovej vojny pokladal „všeobecný vývoj k demokratizmu roľníckemu a robotníckemu a tiež prirodzené a nevyhnutné oslabenie vplyvu mestskej buržoázie“. Jeho názory mu znemožňovali plne pochopiť totalitárnu podstatu boľševizmu, aj keď s ním nesúhlasil. Vo svojom úsilí zabezpečiť štát sa snažil odstrániť medzinárodnú izoláciu ZSSR a začleniť ho do Spoločnosti národov. Keď sa to podarilo, uzavrel s ním spojeneckú zmluvu (1935). Čoskoro potom prišiel Mníchov 1938.

Zostane večnou témou československých dejín, či bol vtedy lepší boj v medzinárodnej izolácii ako morálny marazmus po kapitulácii. Isté je, že Slováci túžili po autonómii, Maďari a Nemci po spojení so svojím národom a Česi si na politickej reprezentácii vrátane Beneša vojnu nevynútili. Beneš 5. októbra 1938 abdikoval a odišiel do exilu. Po okupácii českých krajín a vzniku Slovenského štátu v marci 1939 vyhlásil Mníchov za neplatný a zastával teóriu právnej kontinuity Československa. V priebehu vojny dosiahol uznanie čs. exilové vlády u všetkých spojeneckých štátov.

Mníchov znamenal pre Beneša rovnako ako pre jeho spoluobčanov traumu a túžbou odčiniť ho bol priamo posadnutý. Už po Mníchove sa zaoberal otázkou Nemcov v Čechách a budúcou zahranično-politickou orientáciou a pre svoje závery dokázal získať nielen politikov svojej generácie – napríklad J. Šrámka či J. Stránskeho – ale aj politikov mladších: H. Ripku, P. Drtinu a ďalšie. Dospel k záveru, podporovanému z domova, že vojna je príhodnou historickou chvíľou na vyriešenie problémov štátu vyhnaním Nemcov. Dávno pred Postupimskou konferenciou domov oznamoval, že koniec vojny „musí znamenať u nás veľkú ľudovú odplatu a pre Nemcov a fašistických násilníkov koniec naozaj krvavý a neľútostný“ (február 1944).

Počas vojny Beneš pochopil ako bude vyzerať rozloženie mocenských síl v povojnovej strednej Európe, čo ho viedlo aj napriek počiatočnej nevôli Britov k uzavretiu zmluvy so Sovietskym zväzom v decembri 1943. Občanov doma vyzýval, aby jeho cestu do Moskvy chápali „v duchu celej našej národnej histórie posledných storočí“. Nebránil ani závažným zmenám vnútropolitickým. V politickom systéme bol ochotný pripustiť okrem Komunistickej strany Československa iba strany socialistické a strany ľavej buržoázie a chcel zaviesť v krajine veľmi radikálne hospodárske a sociálne zmeny. O tom v Moskve v decembri 1943 rokoval so zahraničným vedením KSČ. Cez Moskvu sa tiež vracal do oslobodenej vlasti.

Beneš sa pozdravuje so Stalinom (Kremeľ december 1943)

Návrat Beneša do vlasti

Po triumfálnom príchode do Prahy 16. mája 1945 začal Beneš svojimi dekrétmi uskutočňovať zámer „revolúciu nacionálnu spojiť s revolúciou hospodárskou“. Dňa 28. októbra 1945 bol potvrdený v úrade a 19. júna 1946 znovu zvolený prezidentom. Až príliš vychádzal z úvahy, že Československo sa môže stať „mostom“ medzi Sovietskym zväzom a západnými demokraciami a napomôcť tak stabilite v Európe. Ako sociológ bol presvedčený, že politika je „praktická sociológia“ a že jeho politika je vedecká. Ďalší vývoj však ukázal, že nie veda, ale želania boli otcom myšlienok. Benešovu vieru v demokratizáciu ZSSR a KSČ vyvrátil dramaticky február 1948. Krátko po ňom, 7. júna 1948, abdikoval a čoskoro potom (3. septembra) zomrel.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

Prezident Edvard Beneš podpisuje dekréty

Prezident republiky Edvard Beneš prijal 25. februára 1948 predsedu vlády Klementa Gottwalda, ministra vnútra Václava Noska a predsedu Ústrednej rady odborov poslanca Antonína Zápotockého. Predseda vlády odovzdal prezidentovi návrh na rekonštrukciu a doplnenie členov vlády

Benešove dekréty

- **https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/edv-rd-benes**

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania